

Milsbeek en zijn beken

Als je Milsbeek binnenkomt steek je altijd een beek over. Vanaf Gennep, Ottersum of Ven-Zelderheide is dat de Milse Beeck, en vanaf Mook of Middelaar de Tielebeek. Ook als je vanuit Groesbeek komt steek je aan de voet van de Sint-Jansberg de Tielebeek over.

Het Milsbeekse landschap is deels ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, rond 150.000 jaar geleden. Vanuit het noorden had honderden meters dik pakijz zich vanuit Scandinavië uitgebreid tot bij Nijmegen, Grafwegen en Kleve. Aan de voet ervan ontstonden stuwwallen, waarvan de Sint-Jansberg deel uitmaakt. Het ijs en de stuwwal dwongen de rivier de Rijn om meer naar het zuidwesten te stromen: de rivier vormde vanaf Duisburg tot in het westen van Nederland langs de stuwwallen een kilometers brede rivierbedding. Tussen Gennep en Mook voegden de Rijn en de Maas zich samen en stroomden ze samen verder. Toen de Rijn duizenden jaren geleden haar huidige bedding kreeg, stroomde alleen de Niers nog langs de voet van de stuwwal. Het oude bed van de Rijn veranderde in een gebied van vennen en moerassen en enkele smalle kreekjes van de Niers. Tegen het einde van de laatste ijstijd, ongeveer tienduizend jaar geleden, ontstonden rivierduinen ten oosten van de Maas. Bijna alle huizen van ons dorp staan op geëgaliseerde, maar relatief hoge en droge rivierduinen. Tussen deze rivierduinen enerzijds en het Reichswald en de Sint-Jansberg anderzijds restte een groot veengebied: het Koningsven, de Diepen en het Rozenbroek. Dit gebied ontvangt continue, ook nu nog, kwelwater vanuit de stuwwal, bovendien overstroomde het gebied vaak tijdens hoog water in de Maas en de Niers.

De rivierduinen belemmerden een snelle afvoer van al dat water, slechts op drie plekken kon en kan het water weg. De eerste afvoer gebeurt in het oosten bij Ven-Zelderheide via de Spiekerbeek en Schravelsebeek naar de Niers. Dit is echter ook de plek waar vroeger bij hoog water van de Niers het water het gebied instroomde; de Kleefseweg was toen nog laag en vormde een zogenaamde 'crevasse', een overloop bij hoog water.

In het westen kon het water weg via de oude Niersarm langs het Vagevuur waar nu de Tielebeek stroomt. Deze stroomde toen echter niet door het Achterbroek naar de Maas, maar langs de Muldershof en Plasmolen naar Mook, waar nu nog de Molenbeek stroomt. Het Achterbroek werd ontwaterd door een beek die vlak bij de Rijksweg samenstroomde met de Tielebeek. Het deel van de Tielebeek bij de Vliegop is geen natuurlijke beek, maar waarschijnlijk gegraven aan het eind van de Middeleeuwen. Vlakbij woonde toen een zekere Herman van Tyll, mogelijk heeft zijn familie de beek door het rivierduin van de Vliegop gegraven en is de beek naar deze familie genoemd. De derde ontwateringsmogelijkheid is via de Milse Beeck. Ook dit kan geen natuurlijke beek zijn, het gebied tussen de Kroefsestraat en de Rijksweg is hiervoor te hoog. Wel weten we zeker dat deze beek duizend jaar geleden al bestond: oude documenten vermelden dat de Heren van Gennep rond 1.000 na Christus het recht hadden om tol te heffen op 'De Stenen Brugge ter Myddelsbeke'. Hieruit kunnen we concluderen dat de oudste bekende naam van de Milse Beeck 'Myddelsbeke' is: de middelste beek van

de drie beken die het Koningsven ontwaterden. Stichting Cultuurbehoud Milsbeek heeft het voor elkaar gekregen dat de naam Kroonbeek werd teruggebracht naar de oudste naam die op kaarten is vermeld: 'Milse Beeck', de naamgever van ons dorp. Een tweede conclusie is dat er duizend jaar geleden al een 'Stenen Brugge' was over deze beek. Ook de Kleefse kadastrakaart uit 1732 vermeldt duidelijk de 'Steinere Brücke' over de Milse Beeck bij Drie Kronen. Deze brug bestond 1000 jaar geleden dus al, maar in die tijd woonden er nauwelijks mensen in onze streek. De brug moet dus veel ouder geweest zijn en kan eigenlijk alleen door de Romeinen gebouwd zijn, waarschijnlijk ongeveer gelijk met de Romeinse brug over de Maas bij Cuijk. Vrijwel alle historici gaan er vanuit dat er een Romeinse weg was vanaf deze brug bij Cuijk, via de Bloemenstraat, Ottersum en De Dam en langs het Romeinse fort bij Asperden naar het Romeinse Xanten en de legerkampen bij Kleve. En als er toen een brug was over een gegraven beek, wie heeft dan die beek gegraven?

Een uitsnede uit een kaart van ongeveer 1700.

Het grijze gebied (1) is het Koningsven. De bovenste kronkellijn (bij 2) is de beek die vanuit het Koningsven naar Mook liep en daar uitmondde in de Maas. De onderste beek (bij 2) verbeeldt zeer waarschijnlijk de Tochtgraaf tussen Middelaar dorp en de Heikant. Op de kaart is met de smalle dubbele lijn ook de weg vanaf Gennep richting Mook ingetekend: de Bloemenstraat, Heikantseweg, Elzenstraat en verder.